List 30. **NOVICE** Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 27. julija 1870.

Gospodarske stvari.

Postava

o varstvu ptičev, za poljedelstvo koristnih. *)

§. 1. Jemati ali pokončavati jajca in gnjezda vseh divje živečih ptičev izvzemši onih v dodatku A navedenih škodljivih plemen in vrst, je prepovedano.

§. 2. Loviti ali moriti v dodatku A imenovane škodljive tiče je pripuščeno o vsakem času.

Vsi drugi ptiči se ne smejo niti loviti niti moriti od 1. februarja (svečana) do konca avgusta (malega srpana.)

§. 3. Tičja plemena, navedena v dodatku B, smejo se od 1. septembra (kimovca) do 31. januarja (prosenca) brez daljnega privoljenja loviti ali moriti, ako lastnik zemljišča temu pritrdi in to pritrditev poveri občinski predstojnik.

§. 4. Izjemoma smejo se ptičja plemena, v dodatku C navedena, loviti in moriti od 1. septembra (kimovca) do 31. januarja (prosenca) na podlagi lastnikove poverjene, v 3. §. omenjene potrditve s politične okrajne gosposke privoljenjem, danim za eno leto.

Pri tem privoljenji je na tanko paziti na to, ali se ptičji lov sme pripustiti z ozirom na razmere zemljiškega obdelovanja.

Prošnje imajo vlagati se po občinskem predstojništvu, ktero ima izreči, ali naj se pripustí ta lov. Vsako privoljenje mora se naznaniti dotičnemu občinskemu predstojništvu.

§. 5. Da se ptiči smejo streljati s puškami, treba je razun lastnikove, v 3. in 4. §. ukazane pritrditve tudi onega, ki ima pravico do lova.

§. 6. Prepovedano je ptiče loviti:

a) z oslepljenimi vabniki, in

b) z zagrinjalnimi in zataknjenimi mrežami na nizkih živih plotih in grméh, kakor tudi z zadrgami (zankami, žimo).

§. 7. Politična okrajna gospôska izdá v primerljeji 4. §. o danem privoljenji listek z uradnim pečatom. Na ta list mora zapisano biti imé in oseben popis opravičenca, okraj in čas, za kteri se je dalo privoljenje, kakor tudi pogoje, ktere je gosposka potrebne spoznala za vsak primerljej.

Ptičar se mora pri izvrševanji svoje pravice v primerljeji 3. §. s pismeno lastnikovo pritrditvijo, v primerljeji 4. §. pa s privoljenjem politične okrajne gospôske izkazati.

§. 8. Tržiti s ptiči, v dodatku B in C imenovanimi mrtvimi ali živimi, v času v 2. §. prepovedanem vjetimi, je prepovedano.

Ptiči imenovani v dodatku C se pa tudi brez ozira na čas, v kterem so bili vjeti, ne smejo mrtvi nikdar prodajati.

§. 9. Prestopke predstoječih določeb ima občni predstojnik z globo od 1—10 gold., in če se ponové, do 20 gold., ali če prestopnik ne more plačati globe, z zaporom od 12 ur do 4 dni kaznovati, otroke pa po šolskih predpisih. Razun tega se odvzame vse lovilno orodje in vjete živali, žive pa se precej izpusté.

Globe in skupilo za odvzete stvarí se dadó v občinsko blagajnico.

§. 10. Kazenska obsodba se stranki ali pismeno pošlje, ali pa se jej vpričo dveh prič ustmeno naznani v občinski pisarnici. V tem primerljeji morate to naznanilo in dan, kteri se je to zgodilo, priči potrditi na kazenski obsodbi.

§. 11. Pritožbe zoper odrečeno privoljenje ptičjega lova ali zoper pogoje, sklenjene s privoljenjem (4. in 7. §.) se pošiljajo do politične deželne gosposke in dalje do ministerstva za poljedelstvo, pritožbe zoper kazensko obsodbo (9. §.) pa do politične okrajne gosposke. V prvem primerljeji se morajo pri politični okrajni gosposki, v drugem pa pri občinskem predstojništvu ustmeno ali pismeno vložiti in to v 8 dneh od storjenega naznanila ali od prejete obsodbe.

§. 12. Politični okrajni gosposki je dolžnost, paziti na to, da občinski predstojniki na tanko spolnujejo določbe te postave.

Politična okrajna gosposka ima zlasti skrbeti, da to postavo vsako leto decembra meseca in spomladi občinski predstojniki po navadnem načinu razglasijo v občinah.

§. 13. Opuščenje dolžnosti, ktere ta postava nalaga občinskemu predstojniku, politična okrajna gosposka kaznuje z globo od 10—20 gold., in ta globa se plača v občinsko blagajnico.

§. 14. C. kr. žandarmerija, gozdnarji, lovci in poljski čuvaji, potem vsi javni nadzorniki so dolžni, vsak prestopek te postave, ki ga izvedó, ovaditi občinskemu predstojniku.

§. 15. Za znanstvene namene sme politična deželna gosposka izjeme od določeb te postave privoliti.

§. 16. Ljudski učitelji so dolžni, šolsko mladino podučevati o škodljivosti podiranja gnjezd, lova in moritve koristnih tičev, ter jej zlasti vsako leto pred začetkom valjenja na znanje dati določbe te za varstvo ptičev dane postave in dotične prestopke odvračati, kolikor v njihovi moči.

§. 17. Vse druge določbam te postave nasprotujoče postave, ukazi in veleve zgubé svojo veljavo.

*) Veljavna za vojvodstvo Kranjsko, potrjena po ces. sklepu od 17. junija 1870.

Dodatek A.

Orlova plemena — Die Adlerarten.
Sokol selec — Der Wanderfalke.
„ modronog — Der Blaufussfalke.
„ pritlikovec — Der Zwergfalke.
Sokolič (drevesni skolič) — Der Lerchenfalke.
Škornjek — Die Gabelweihe.
Črni jastreb (milan) — Der schwarze Milan.
Skopec — Der Hühnergeier.
Kregulj — Der Sperber.
Račar — Der Rohrgeier.
Uharica vélika — Der Uhu.
Srakoper véliki — Die grosse Sperelster.
„ mali — Die kleine Sperelster.
Sraka — Die Elster.
Krokar — Der Kolkrabe.
Vrana črna — Die Rabenkrähe.
„ siva — Die Nebelkrähe.

Dodatek B.

Postovka — Der Thurmfalke.
Sršenár — Der Wespenbussard.
Dreskač — Der Zaretzer.
Brinovka — Der Kranawetter.
Kos — Die Amsel.
Srakoper rujavi — Der Dorndreher.
Šoga — Der Nussheher.
Orehar (leščnikar) — Der Tannenheher.
Dlesk — Der Kernbeisser.
Pinoža — Der Nikawitz.
Konoplišica morska — Der Meerzeisig.
Vrabec domači — Der Hausspatz.
„ poljski — Der Feldspatz.
Strnad — Die Ammern.

Dodatek C.

Jastreb mišar — Der Mausgeier.
Kocasta kanja — Der Schneegeier.
Sove (izvzemši uharico) — Die Eulen (ohne Uhu).
Mravljinčar (kozomolzec) — Die Nachtschwalbe.
Hudournice vélike — Die Thurmschwalben.
Lastovice — Die Schwalben.
Vrana zelena — Die Mandelkrähe.
Udod (udob, smrdokavra) — Der Wiedehopf.
Plezovt mali — Der Baumläufer.
Brglez — Der Klener.
Palček (stržek) — Der Zaunkönig.
Kobiličar — Der Heuschreckenfänger.
Muharček (privodna penica) — Der Rohrsänger.
Pénica trstna — Der Binsensänger.
Slavec penica — Die Waldnachtigall.
„ ponočna penica — Die Aunachtigall.
Brolica — Das Müllerchen.
Penica črna (črnoglavka) — Das Schwarzplättchen.
„ trnjovka — Die Heckengrasmücke.
„ vrtna — Die Gartengrasmücke.
„ pisana — Die Sperbergrasmücke.
Srakoper rumeni — Der gelbe Spotter.
Grmovšica — Der Laubsänger.
Kovaček — Der Fitis.
Rdečorepka vrtna — Der Gartenrothschwanz.
„ domača — Der Hausrothschwanz.
Tašica — Das Rothkehlchen.
„ višnjeva — Das Blaukehlchen.
Kraljički — Die Goldhähnchen.
Beloritke — Die Steinschmäzer.
Mala pevka — Die Braunelle.
Senice — Die Meisen.
Pastaričice (pliske) — Die Bachstelzen.
Drozeg cikovt — Die Singdrossel.
Brinovka mala — Die Weindrossel.
Komatar — Die Ringelamsel.
Drozeg plavi — Die Blaudrossel.
Črtnik pretrdi (slegur) — Der Steinröthel.
Kobilar — Die Goldamsel.
Muhovčki — Die Fliegenschnäpper.
Vrana poljska — Die Saatkrähe.
Kavka — Die Dohle.
Škorec — Der Staar.
Ščinkovec — Der Buchfinke.
Lišček — Der Stieglitz.
Čišek (strlinec) — Der Zeisig.
Dlesk zeleni — Das Hirngrillerl.
„ zelenkasti — Der Grünling.
Kalin (popkar) — Der Gimpel.
Krumpež — Der Kreuzschnabel.
Konoplenka — Der Hänfling.
Škrjanci — Die Lerchen.
Žolne — Die Spechte.
Vijoglavka (vrtoglavka) — Der Wendehals.
Kukovica — Der Kukuk.

Politične stvari.

O francosko-pruski vojski.

Podoba je, ako pogledamo v časnike, in tudi slovanske, da so si zeló navskriž-misli o tem, kdo prav za prav je najbolj kriv vojske, ktera se zdaj imenuje le še francosko-pruska, ki pa utegne v svoje kolo potegniti še več druzih držav, morebiti vso Evropo. „Novice“ so v poslednjem listu cesarju Napoleonu pripisovale krivdo vojske, kajti na videz je res tako, da je s trte izvil boj, ker vsaka država, tedaj tudi španjska ima pravico sama izbirati si kralja, in ko je francoska vlada o princu Hohenzollernskem svoj protest izrekla, odstopil je on od te kandidature; al vkljub vsemu temu so Francozi vendar Prusu napovedali vojsko. Po taki podobi bi se res Napoleon, da je začel vojsko, ktera bode strašne nadloge razsula po svetu, obsoditi moral tem bolj, ker se prav lahko misli, da, ker mu domá prede za njegov prestol, ki si ga je še le unidan po plebiscitu nekoliko zlimati dal, je z vojsko nezadovoljnosti Francozov nekako ventil (zaklopnico) odprl. Al če nesrečni tej homatiji pogledamo do jedra, kazalo se nam bode to vse od drugačne strani; naj zato „Novice“, ktere so že unikrat odločno rekle, da nimajo celó nič srca do Prusov, da pa tudi v Francoza ne stavijo nobene vere, tudi to — drugo stran pokažejo svojim bralcem o francosko-pruski vojski.

Kdor hoče pravi pomen nesrečne te vojske ločiti od različnosti misli in zmešnjav, ki jih nahajamo po časnikih, ta mora pogledati v zgodovino preteklih časov; ona sama mu more pokazati pravo pot, — ona, ki brez strasti v svojo knjigo piše vsa dela in početja vladarjev in držav.

A kaj beremo v tej knjigi? Ne cesar Napoleon, ne občutljivi in slavohlepni francoski narod, ampak pruski nenasitljivi pohlep po tuji zemlji, je pravi vzrok sedanje strahovite vojske. Kar zgodovina pomni, delali so pruski vladarji in državniki v to mer, in da bi dosegli svoje samogoltne namene, bil jim je vsak, tudi najnepoštenejši pomoček dober. Le pomislimo, kako je delal pruski kralj Friderik II. z našo cesarico Marijo Terezijo. Napadel jo je z vojsko brez vsacega najmanjšega vzroka, in sicer skrivaj, da še vojske pred nič napovedal ni, ter ni odjenjal pred, da nam je veči in lepši kos Šleskega ugrabil. In spet leta 1866. Ali ni Bismark vojske začel iz gole požrešnosti, da bi se nemških dežel polastil, in jih pod pruski jarem spravil?

Ali ni izgovor za vojsko zoper nas kar s trte izvil? Ali ni planil na nas ko volk na nedolžno jagnje? Ali je Avstriji kaj hvale vedel za to, da je toliko stoletij Nemčijo branila, da je bilo toliko avstrijskih vojščakov za-njo pobitih, toliko avstrijskih denarjev za-njo potrošenih? To, da je še Lahe nahujskal na nas; da je skušal Ogre spuntati, in da je veleval, Avstriji meč v srce poriniti, da je bo za vselej konec.

Kakor z nami, skoraj ravno tako nepošteno je ravnal Bismark tudi z Napoleonom. To nam bo precej jasno, ako se ozremo na pražki mir, ki je bil z nami po Sadovski bitvi sklenjen, in na to, kar se je po tem godilo. Znano je namreč, da je Napoleon le proti temu privolil Prusu, da je Šlezvik-Holstein, Hanover in druge nemške dežele v svojo torbo pobasal, ako bo pogodbe pražkega mirú na tanko spolnoval. Al kako sta se Bismark in njegov kralj obnašala? Še tinta, s ktero sta podpisala pražko pogodbo, ni bila dobro suha, že sta to prelomila s tem, da sta južno-nemške države prisilila, da so morale s Prusom vojno zvezo storiti. V južno-nemških trdnjavah so proti vsaki pravici ostali pruski vojščaki in še celó iz Luksemburga so se umeknili še le potem, ko je Napoleon v resnici z vojsko žugal. Severni kos Šlesvika, koder Danci prebivajo, bi se imel po pogodbah praškega mirú danskemu kraljestvu nazaj dati. Pa tudi od tega Bismark do današnjega dne ni hotel nič slišati.

To nepošteno ravnanje je obudilo pri Francozih in drugod nejevoljo in nezaupanje. Vrh tega je bivalo dan na dan bolj očitno, da pruski državniki na vso moč na to delajo, da bi ponovili staro nemško cesarstvo, ki je segalo od severnega do jadranskega morja, in zapopadalo tudi kosove današnje francoske države. Očitno je bilo, da se Prusi iz tega namena neprenehoma na boj pripravljajo in da čakajo le svojemu početju ugodne prilike.

Ta pruska požrešnost je pa strah in skrb zbudila po celi Evropi. Ona je kriva, da se je jela cela Evropa orožiti, in strašanske armade, kakor jih popred še nikdar ni bilo, pripravljati. Tudi naša uboga Avstrija je morala le zavolj tega armado pomnožiti in postavo izdati, po kteri mora vsakdo vojak biti. Pruska nenasitljiva pohlepnost je vso Evropo v vojaški tabor premenila.

A najbolj je strah pred pruskimi sklepi Napoleona in sploh Francoze pritiskal. Zakaj to je bilo očitno, da Francosko je glavni zadržek Bismarkovim namenom, in da ta pred ali pozneje z vso silo na Francoze udari. Napoleon je tedaj z vso previdnostjo pazil na vse pruske priprave in na vsak korak, skrbno je zasledoval vse mreže, ki so se predle zoper varnost francoske države, in na tanko je zaznamoval vse Bismarkovo počenjanje na svoj rovaš. Ko je tedaj pred nekimi tedni hotel Bismark še Hohencollernskega princa na španski prestol (tron) posaditi, iz neprijaznega namena, ker je bil vse skrivaj in Napoleonu za hrbtom napeljal, bilo je to Francozom preveč. Zavrelo je po celi francoski državi, in Napoleon, ko bi tudi ne bil hotel, on je zavolj ljudstva moral zahtevati, naj pruski kralj prepové za zdaj in za prihodnjič princu svoje hiše posajati se na španski prestol. Ali pruski kralj ni hotel storiti te prepovedi. Tako je Napoleon videl, da mu pruski kralj odreka to, kar je on zavolj francoske varnosti od njega zahteval; videl je, da je Prusu le do tega, da bi se za boj pripravil; videl je, da se vojski brez francoske škode ne more več ogniti, ter jo je — sam napovedal.

Tako je prišlo do vojske, in dokazano je menda po vsem tem, da nihče drugje ni kriv, ko pruska požrešnost.

Mi pa zdaj, ko prave, po zgodovini razjasnjene vzroke poznamo, tudi lahko vemo, kaj je za nas dobro, in kaj imamo želeti. Nasledki te vojske utegnejo biti le:

Ako Prusi zmagajo, je nemško cesarstvo od severnega do jadranskega (tržaškega) morja pod prusko čelado gotovo. Nemški napuh in nemški pohlep ne bi imel nobene mere več. Avstrija in mi Slovenci ž njo — z Bogom!

Ako pa premagajo Francozi, oni storé pruski silovitosti konec, pristrižejo Bismarkove predrzne peruti, in odkažejo pruski pohlepnosti trdne meje: do tod in ne dalje! Verjetno je pa tudi to, da od Avstrije ne bodo si prisvojili zemlje.

Naša in avstrijska korist nam tedaj jasno kaže, komu naj mi Slovenci, (ker naposled eden mora zmagati) zmago želimo.

Da so nemški liberalci po Avstriji in tudi naši ljubljanski vsi za Prusa, to pač ne more drugače biti. Kar smo vedno trdili, da liberalcem z glasovitimi „Bleisohlen“ ni nič za Avstrijo in da oni, „keinen Schlagbaum kennend“ le za Prusa simpatijo imajo, to je zdaj popolnoma očitno. Zdaj sicer še vpijejo, da mora Avstrija v tej vojski nobenostranska (neutralna) biti; ali po prvi nesrečni bitvi za Pruse bodo brez dvombe kričali: „Hajd Prusom na pomoč!“ Denarno nabiro za-nje so že začeli. Za to in nič za druzega tudi tako silijo, naj vlada brž ko brž državni zbor skliče, zakaj v njem imajo liberalci večino, in bodo že skrbeli za to, da se ljubljencem Prusom kaj hudega ne zgodí, če tudi Avstrija zraven v hude zadrege pride.

Naj ga le skliče vlada državni zbor, kakor je zdaj sestavljen, bo že videla, kako se ž njim avstrijska politika dela.

Národopisne stvari.

Kočevari.

Zadnji čas, kar so v Kočevji uganjali take razuzdanosti in surovosti, da je bila groza, se je veliko pisalo o Kočevarjih.

Zato našim bralcem, kterim ni znano, kar je „Koledárček slovenski“ o tem ljudstvu pisal, utegne zanimivo biti, kaj več izvedeti, **od kod** so prišli ti naseljenci v našo slovensko deželo, in druzega več.

Čujmo tedaj, kar je „Koledarček“ pisal o Kočevarih:

„Pod tem imenom se razumeva tista nemška otočica v slavenskem morji, ki se razprostira iznad Poljan, Črnomlja in Semiča do suhega Kranjskega, Ribnice in Čubra.

Po besedah Valvazora, ki nam to razodeva iz pisma, ktero je našel škof Tomaž Krön v pismohramu Škofje Loke, se je naselbina ta tako-le začela: „Ko je nemški cesar Karol IV. puntarske Frankone in Türingare bil premagal, je dal na prošnjo grofu Miroslavu ortenburškemu 300 mož z ženami in otroci iz imenovanih dežel v sužnost, kteri bi bili sicer zavoljo punta kazni zapadli. Grof ortenburški jih je razposlal po gori, kjer sedaj Kočevsko biva. Ko so sčasoma gozde posekali in iztrebili, so sozidali 7 farnih cerkev.“

Tako bi bili Kočevari po Valvazoru za Karola IV., ki je od leta 1346. do 1378. vladal, prišli na Kranjskem med Slovence. (Mnenju, da bi se Kočevari še le leta 1509. v te kraje naselili bili, ste kočevska in starologarska fara nasproti, ki ste stareje od rečene dôbe.) Slovenci, videvši jih v gori les sekati, laze delati, v kočah (kolibah) bivati, živino pasti in v tore zapirati,

so jih imenovali Kočevare (nomade), njih stanišče Kočevje (Nomadenlager) od „koče“, „kočevati“, ruski „Nomadenleben führen“.

Slovencem ni nič dišalo nastaniti se v tej mrzli, kamniti in vode stradni puščavi, kteri se je narava ozir podnebja in lege skazala le kot pisana mati. Solnce le medlo ogreva te kraje; zato ne rajajo tù nobena plemenita drevesa; njih jabelka bivajo le malo boljša od lesník. Trda zima trpí večidel po 6 mesecev. Le trije so gorki: juni, juli in avgust. Meseca septembra prihaja skoro vsako leto gosta megla, da človeka ne vidiš dva sežnja deleč od sebe. Zemlja in zrak sta prav ugodna pa za bob, zelje in krompir.

Svet, ko se od Ribnice gredé preko brda prevagneš, je lepa, toda o moči potopljena ravnina, v kteri snažno mestice Kočevje na polotočicu potoka Rinže stojí. Nad Kočevjem se vidijo na hribu razvaline grada, ki ga je sezidal celjski Miroslav, kteri je po svoji drugi ženi, nesrečni Veroniki Desenički, zadosta znan. Po tej ravnini sadijo tudi koruzo, ki se včasi dobro obnese. Žetva je povsod le ena.

Pod tako neprijaznem podnebjem in na zemlji neplodni se v teku od 20 let veliko čez 2000 pomnožili niso. V Semiški fari se jih je poslovenilo in slovenskega značaja poprijelo okoli 500 duš; tudi na Travi prevaguje, kakor sem čul, slovenski jezik. Dandanašnji jih kočevski govorí okoli 18.000.

Domá se jim tedaj živiti ni mogoče, ker tudi za živinorejo ni kraj posebno ugoden. Ker pa tudi sami za rokodelo in službo dosta veselja nimajo, se lotijo kramarije, po kteri je obogatelo več hiš tako, da so mnogi Kočevari ne le po Avstrijskem, temuč tudi po druzih nemških deželah se med prve trgovce popeli; pa je tudi veliko hiš, ki so po sami kramariji propale. Kramica mnozim „predraga mamica“ jih seznanja z načinom življenja vseh stanov, mnozega odvaja dela, ter marsikterega nadihuje s pohlepo leteti previsoko.

Kočevari se v tujih deželah imenujejo Kranjci, doma se pa vendar ločijo po svojem imenu od črnih Kranjcev, kterim pravijo „Kroner“, in od belih, ktere nazivajo „Windisch“. Njih domovina je prav za prav vès široki svet; zato marsikteri, ki so vajeni leto za letom le potovati po svetu, ne čislajo družbinskega življenja. Po svetu stikaje so vajeni skakati čez zakonske vojnice, tedaj se tudi doma mnogokrat obnašajo na žalo svojega druga, ki se zavolj te nezvestobe tudi rad maščuje. Od tod pride znani odgovor, ki ga je neki mož, ko je čez nekoliko let domú prišedši, svojo družino za eno glavo pomnoženo opazil, dobil na vprašanje: „čegavo je to?“ — „moje“, — „ako bi bil pa ti domá bil, bilo bi tudi tvoje“.

Kočevar je telesno gingaveji od Slovenca, svojega soseda. Te gingavosti nemara je kriva slabeja hrana. Odkar je korún slovó vzel, se živí od boba, korenja, zelja in repe; pičel pridelek ovsa in pire mu služi za žgance in močnik, kruh pa vidi malokdaj.

Moški spôl je popustil staro nošnjo in se nosi po mestniško, dočim se ženski prvotne, pri svojem dohodu na Kranjskem najdene in prejete zvesto drží. Bela nabrana srajca (foit), prepasana z rudečim pasom, od kterega do tal zad visí tako imenovani rep. Vrh srajce oblačijo bel ali svitlo moder zabunec (suknjo brez rokavov). Njih obuča so rdeče nogovice in cepeliši poleti, pozimi pa škornje. Glave si vežejo v robce. Čudno se tujcu zdi, dokler se ne navadi videti tako priprosto oblečeno ženo na strani po grofovsko oblečenega moža, kteri rajši strada, da se le lupi, da ima le škrice (frak ali kaputrok) in pa lulo v ustih. Ravno taka bahatost se nahaja v marsikterih hišah: zvunaj so lepe, znotraj pa slepe.

Kakor opravo, tako so tudi mnoge druge šege vzeli od Slovencev, na priliko: kres, svatbene običaje, koledo itd.

Njih jezik je čudna sodrga: frankonska starjevina krpana s slovenskimi županci. Kteri Slovenec bi na prvi pogled svojih, akoravno popačenih besed ne poznal, na priliko: gruzen, kravken, drožen, moten itd. Nasproti pa bo Nemec se kratel sledeče besede za svoje priznavati, na priliko: „nakatzen“, to je, klečati s stolom, — „napfatzen“, dremati, — „plakatzen“, bliskati se, — „nižatzen“, kihati itd.

Česar pri Nemcih ne nahajaš: ž in poljski trdi ł, rabijo Kočevari; mejaši črnih Kranjcev izgovarjajo zadnjega kot v, na priliko: bavde, bald. Nemške glasnice spreminjajo tako-le: a v u, na priliko: „Nabel“ (popek) Nubel; — e v a, na pr.: „Recht“, Racht; „Weg“, Wag; — u v ü, „unser“, ünžer, „Tugend“, Tügend itd.

Druzih prehodov pa ni mogoče popisati s peresom, zato dostavljam tukaj pesmico od kočevskega peresa spisano, ki se poje Mariji v čast:

Maria šmuarganš früh aufštiat,
Žie legeit žie gur šianei um.
Žie cieht inaus in Roažeingurt,
Buas bolt žie thun in Roažeingurt?
Di Röažlein geliachtei bolt žie prachen.
Bu bolt žie hin mit dan Röažlein geliacht?
A Krancla geliachtei bolt že flachten.
Bu bolt žie hin mit dan Krancla geliacht?
Aufs heiliga Kreuce bolt žie 's häng.
Bu bolt žie hin mit dan heiligen Kreuc?
Ins Himmelreich ins Puaradeiž.
Gott hilf ünž ollen inš Himmelreich!
Inš Himmelreich inš Puaradeiž!

(Se ponavlja vsaka vrstica in pristavlja: Maria, Maria, o Maria Königin.)

Istinič.

Pesem.

Za kratek čas skoval V. Kurnik.

Vvod.

Bilo je v viharni noči —
Se še spomnite o toči,
Ki je sula iz nebes —
Ko me Vila obiskala,
Zdajci vstati ukazala,
Ter mi pravi: skleni vez
Zopet z manoj zapuščeno,
Pevcev slavskih kdaj cenjeno.
„Kdo je mar?“
Mi zapiši pesem eno
In opevaj sami dnar.

Ko to slišim, se zavzamem,
Hitro od počitka vstanem
Ter zapišem „kdo je mar?“
Od te dobe me ni Vila
Ne trenutka zapustila,
Jaz opeval ž njo sem dnar,
Tu jo znaš, moj bralec, brati
Kedar češ in kolkorkrati
Kdo je mar?
Skazkov, prosim, ne kazati,
Saj ni pisano za — dnar!

Kdo je mar?

Vse dobí se, kar je drago,
Bodi čast alj bodi blago,
Vse izvrta, kdor 'ma dnar,
Prazni roki se odreče,
Polni pa vse lahko steče,
Kdor ga nima, je „slepár“!
Z dnarjem kupiš lepa dela,
Blizo daljna je dežela.
Kdo je mar —
Kdo to spelje in dodela?
Vse to spelje ljubi dnar!

Revni kmetič njivo orje,
Pod črtalom lon'c zapoje,
Najdel velik je zaklad,
Ga na tihem k domu spravi,
Dom podere, hišo stavi,
Vse se čudi: „pravi škrat“!
Kdo mu vendar dnarje kuje,
Alj hudič mu jih nasuje?
Kdo je mar —
Ki poslopje povzdiguje?
Premogočni srečni dnar!

Nekdo žlahne rodovine
Ima plavže in grajščine,
Siv je že kakor golob.
Se zaljubi v zalo dekle;
Ličica so jej zapekle,
Ko zagleda živi grob.
Vendar mu je roko dala,
Ž njim na videz se zvezala.
Kdo je mar —
Da se reva je udala?
Zapeljivi slepni dnar!

Nekdo stavil je v lotrijo,
Srečko vgane; z bogatijo
Sam ne vé, kako in kam.
So prijatli ga prosili,
Naj se usmili jih v sili.
Zginil je en čas drugam.
Ko spet pride, kupi hiše,
Konje jaha, „fon“ se piše!
Kdo je mar —
Ki preteklost naglo zbriše?
To je čudne srečke dnar!

V farni cerkvi je poroka,
Ženin se na skrivnem joka,
Ker je siljen bil jo vzet';
On je ljubil le sosedno,
Njega srca samo vredno,
Pa je vbogal očev svet.
Zakon brez ljubezni hira,
Ni veselja, ni ga mira!
Kdo je mar —
Ki ljubezni pot zapira?
Le nesrečni to je dnar!

Škorc je sedem sinov zredel,
Pa od glada sam ni vedel
Pomagati si nikar.
Kaj si izmisli siva buča?
V škrinjo zapre pod dva ključa
Kamnja kakor bil bi dnar.
Pravi, kdor me če rediti,
Zna po smrti vse dobiti.
Kdo je mar —
Ki jih znal je prevariti?
To je bil pohlepni dnar!

Sklednik ima zalo snico,
Hčerko kakor rojenico,
Kar zalazi jo grajščak,
Kakor orel z golobico
Stori hudo nad devico,
Očo zmami rumenjak.
Ko spomlad je zelenela,
Hčerka lepa je zvenela!
Kdo je mar —
Da prezgodaj je trohnela?
Sladkoupni to je dnar!

Šviglja je prišla v Ljubljano,
Pa nikjer ni službe za-njo,
Se na svoje vstanoví.
Ko mrak pride, gré okoli,
Če si kdo jo morda zvoli,
Al pa sama ga vloví,
Z dolg'mi krili trg pometa,
Kruhek tak redí jo leta.
Kdo je mar —
Da je sladnosti navzeta?
Je pohotnih tičev dnar!

Dva se pravdata soseda,
O neki meji zdi se zmeda,
Oba rada bi svoj prav,
Vendar zgubil je pravičen,
Ker je reven, manj jezičen,
Ni za njega nič postav.
To ste mnogi doživeli,
Ki krivice ste trpeli.
Kdo je mar —
Ki krivičnim prav dodeli?
Večkrat krivosodni dnar!

Srenja si župana izvoli,
Ni ga daleč na okoli
Samosvojnega ko on,
Ker pa ima tri zemljišča,
Misli vse, saj ni ga tiča
Za vse dobro kakor on,
Pa so grozno se kesali,
Ker glasove so mu dali.
Kdo je mar —
Da z glavami so majali?
Je posestev vel'kih dnar!

Gospá Prga se nališpa,
Zal' obleče, lase skrišpa,
Gré v štacuno kupovat,
Polni pudelj se navleče
Pred-njo blaga, kupit' neče,
Gré drugam spet poprašvat,
Tako z trgovci norčuje,
Čas jim krade, svoj skrajšuje,
Kdo je mar —
Da pri vsem tem se spoštuje?
To je potrpljivi dnar!

Bla država je v zadregi,
Tuji upa vse zalegi,
Se prodá železnica,
Nič nas niso poprašali,
Med seboj so pomečkali,
Preč je zlata stezica,
Ko porezal bi nam žile,
Obrtnije so vsahnile.
Kdo je mar —
Vzrok hanze bil nemile?
Samo vratorezni dnar!

Pasli bratje so kdaj čede,
Ovce, jagnjeta, govede,
Jih obiše lastni brat;
Oče ga čez nemoč ljubi,
To nagib je bil k pogubi,
So sklenili ga prodat',
Tržci so ga odpeljali,
Kralju Farau prodali.
Kdo je mar —
Da so bratje brata dali?
To je krvitajni dnar!

Kaj za dnar se dá storiti,
Mi ni moč do konca priti,
Vsaj bi nikdo ne verjel!
Judje se dajo krstiti,
Zlato tele zadobiti,
Kolko jih je dnar že vjel!
Smrt ne dá se podkupiti,
Vse se mora njej vkloniti.
Kdo je mar —
Ki ni moč nas obraniti?
Smrti ne odkupi dnar!

Dopisi.

Iz Istre 23. julija. (*Prvi tabor v Istri*) bo gotovo 7. dne avgusta ob 4. uri popoldne v Kubedu, vasi sred Buzeta in Kopra. Namestništvo v Trstu nam ga je že dovolilo. Malo imamo časa za potrebne priprave; al sklicati smo morali tabor vsakako pred deželnim zborovanjem, ako ne, bi naši zagriznjeni sovražniki zares mislili, da smo poginili Slovani v Istri. Po dokončanih zadnjih nesrečnih volitvah v deželni zástop je zapela „la Provincia", edini laški list, v Istri svojo staro pesem: „Hvala Bogu, znebili smo se v deželnem zboru slovenske smole (Ravnika); slovenska stranka v koparskem okraji je gola izmišljava; slovenski aposteljni naj pokažejo svojo delavnost na kranjskem kamenji, v Istri bo ostala brez vspeha, Istra je laška itd." — Taki zastarani pesmi bo dejansko odgovoril tabor v Kubedu, kjer se bo govorilo o sledečih točkah:

1. Kako se imamo ravnati Slovani v Istri, da dosežemo svoje pravice? (Tu se bo povdarjalo zedinjenje Slovencev).
2. Naš jezik da se dejansko vpelje v šole in urade.
3. Davek da se nam zniža, ali vsaj ne pomnoži.
4. Da se napravi slovenska glavna šola v koparskem okraji.

Slovenci! omenjene razprave bodo jako važne ne samo za Istrane, nego za vse Slovence, kajti taborovali bomo blizu našega jadranskega morja. Vabimo tedaj na tabor vse Slovane iz Istre, vrle Hrvate Kastavske, dobroznane rodoljube iz Trsta in okolice, in druge Slovence iz naših pokrajin. Ne bote sicer našli v Kubedu krasnega kinča, izvanjske lepotije; al našli bote za dom in narod goreča, plamteča bratinska srca!

Odbor.

V Gorici 23. julija. (*Goriški deželni zbor*) je gotov. 18. dan t. m. je bil izvoljen od laškega vélikega posestva (unkraj Soče) dr. Pajer, Del-Torre in grof Strassoldo. Pajerja, ki so ga Goričani (mesto) izobčili, so volili Lahi nemeščani demonstrativno z vsemi glasovi (105). Tudi je bila ta soglasna izvolitev demonstracija proti sedanjemu voditelju skrajne italijanske stranke v Gorici („ginnastike" *) dr. Rismondi-u. Vsi trije izvoljenci vélikega posestva laškega so že od leta 1861. v našem zboru. — 20. julija so volili slovenski in pa mestni laški véliki posestniki (takraj Soče). Kandidatje društva „Soče" so bili ti-le: župan Dolijak, dr. Tonkli in dr. Žigon. Tista stranka mestnih posestnikov, ki se naslanja na „ginnastiko" in ki je hotela „Sočine" kandidate kot preradikalne in pa grofa Paceta na vsak način izključiti, je postavila 3 neutralne mestne posestnike, grofa Rudolfa Attemsa, barona Tacco-a in dvornega svetovalca Bosizio-a. Med to stranko in „Sočani" pa štejejo meščani in Slovenci na kmetih še dokaj takih elementov, ki niso hoteli niti „Sočinih" kandidatov (vsaj ne vseh), niti neutralcev. Ti elementje so se zadnje dni zedinili in postavili te-le kandidate: grofa Pace-ta, prof. Marušič-a in K. Polaja. (Pace in Marušić pa nista sama kandidovala). Da bo kompromisov treba, vedelo se je že naprej; in tako je tudi bilo. Določil je menda zmago g. Črne s svojimi Kraševci. „Soča" je vsled kompromisa sprejela Polaja in pustila pasti dr. Tonkli-a; Marušić in Pace sta dobila 46 in 64 glasov; skrajni meščanski stranki so se udrla tla in bila je prisiljena svoje kandidate popustiti. Izvoljeni so župan Dolijak z 88, Polaj z 128 in dr. Žigon z 78 glasovi (izmed 145). — Izmed poprejšnjih poslancev našega zbora niso toraj izvoljeni: (Lahi): dr. Doliak (kot klerikalec) in grof Pace; (Slovenci): Marušić, Rossman (ni kandidoval) in dr. Tonkli. Namesti njih bodo sedeli v zbornici: na laški strani: Bernardelli, grof Coronini in dr. Maurovich; na slovenski strani: župan Dolijak, podžupan Faganel in dr. Lavrič. — Na Laškem je šlo pri volitvah vse prav gladko (po nasvetu volitnega odbora), samo voditelja kupčijskega ministerstva De Pretis-a je vlada Lahom vsilila in v mestu je bila borba zarad enega kandidata. Mi Slovenci se ne moremo ponašati s slogo. „Soča" sme sicer ponosna biti, da je 4 svojih priporočencev v zbor spravila, al Bog daj, da bi ta njena zmaga ne bila zmaga Pyrrhus-ova, kakor že zdaj kažejo mnoga znamenja. Drugi pot razgrnem vso podobo novega našega zbora.

Iz Gorice. (*Poslano.*) List 71. „Slov. Naroda" od 21. junija t. l. je prinesel neresničen dopis iz Gorice zadevajoč petje na goriški gimnaziji; vpleteno mu je bilo tudi moje imé pa učitelja petja, g. Hribarja. Odgovoril sem jez dopisu v listu 73. „Slov. Nar." 25. junija; gledé dveh toček v omenjenem sestavku pa povabil g. Hribarja, naj bi on dopisnikova trjenja pojasnil. — 19. julija sem prejel od g. Hribarja pismo, v

*) Po dopisu se je tiskalo „ginnastika" Vred.

kterem mi naznanja, da je 3. julija svoja pojasnila vredništvu „Slov. Nar.“ poslal, ali vredništvo da se brani jih sprejeti; „poslanega“ na njegove (Hr.) stroške nazaj poslati pa tudi da neče. V dokaz sta priložena listu dotični poštni recepisse in pobotnica telegrafične reklamacije od 8. julija t. l. — Prepis v „Narod“ ne sprejetega sestavka (kterega je bil, predno ga je na pošti oddal, dvema pričama pokazal), je izročil meni. — V tem, ko jez tù gosp. Hribar-ju javno potrjujem, da je svojo dolžnost pošteno storil, naznanjam, da so Hr.-jeva pojasnila pri meni na ponudbo vsem, ktere ta stvar kaj zadeva; pripravljen sem pa tudi vsaki čas, priobčiti jih — na zahtevanje — po „Novicah“.

V Gorici 24. julija 1870.

Andr. Marušić,
učitelj verstva na c. k. gimnaziji.

Trst 21. julija. D. — Da Primorci čedalje bolj napredujemo v narodni zavesti in omiki, kazala je krasna druga obletnica Rojanske čitalnice v nedeljo 17. dne t. m. Prvi pot, ko smo v okolici videli narodno trobojnico vihrati, se nam je prikazala, kakor da bi bila čarobna moč jo porinila iz zemlje, al že prvi dan so nam jo predrzne Garibaldianske roke oskruniti hotele, ktero pa smo, kakor oroslani branili tako, da v dragi spomin nosi znamenje krvavega boja za narodnost našo. Zdaj pa so že časi drugače: ponosno vihrá vsaki dan na visokem drogu, kakor da bi hotela kazati: tu je zemlja majke Slave, tu stanuje narod naš. Že drugi pot smo se spominjali krasnega dne 12. julija 1868.; al vsako leto je krasnejše, zmirom več nas je okoli prapora. Slava našemu prvemu boritelju gosp. Zoru, da se je tako iskreno za nas potrudil! Hvaležni živio! mu kličemo od obalov Adrije. Beseda se je v jako krasno okinčani dvorani od konca do kraja lepo vršila. Po prisrčnem nagovoru, s kterim je besedo odprl naš vrli prvosednik g. Požar, so doneli živio-klici cesarju in domovini; sledile so potem deklamacije in pozneje gledišćina igra „Mlinar in njegova hči“; zaslužena je bila živa hvala gospodom in gospodičinam, ki so to veliko igro predstavljali. Konec veseli zabavi je bil ples do pozne noči. — Prihodnji mesec pride zanimiva igra „V Ljubljano jo dajmo“ na vrsto. Nadjamo se zopet obilo rodoljubov od blizo in daleč.

Iz Koroškega. ⅄. (*Novo društvo; učiteljski shod; nesreče.*) Naša dežela je polna različnih društev. Kamor pogledaš, povsod kako društvo. Ako se kje kako društvo potopi, rodí se sopet v drugem kraji, in tako gré naprej, — kako dolgo? ne vemo. Ne davno se je rodilo na spodnjem Koroškem neko društvo pod imenom „demokratično društvo junske doline“. Ono obeta hoditi pot ravnopravnosti. Knjige ali listi, ktere bo društvo za poduk ljudstvu izdalo, bodo hodili v slovenskem in nemškem jeziku na svitlo, in vsak jezik je na prosto voljo dan pri shodih, kteri se bojo vsaka dva meseca in vselej v drugem kraji napravljali. Kaj pa bode sad tega novega semena, bode se še le videlo. Zato vigilantibus jura!“ — Naj par besedí še omenim o zadnjem učiteljskem shodu Vélikovškega okraja, kteri je bil prav zanimiv; došli so skoro vsi školniki. Govorilo se je o berilih, namreč, kaj obsegajo, česa še manjka, kako naj se ž njimi ravná in kteri prostor jim sploh v šoli gré. Dalje se je govorilo o geometriji v ljudski šoli in o nazornem nauku; radostno se je čul ta govor. V neki šolski izbi je bila razstava vsega šolskega orodja Vélikovške šole, o kteri gré dr. Pavliču velika hvala, ki je šolskega gradiva veliko nakupil. Popoldne je bila telovadba z učenci imenovane šole. — Toliko požarov, kolikor jih je letos, že dolgo ne pomnimo. Tudi strela je večkrat že ogenj napravila. Da bi pa ljudje malo previdnejše z ognjem ravnali in se v svojih lesenih hišah ne gibali, kakor v varno zidanem poslopji, tega pa žalibog! ne zapazimo.

Od sv. Pavla na Štaj. 22. julija. — V 28. listu „Novic“ sem čital novo posvečene mašnike na Kranjskem; naštel sem jih 23; naj povem, da tudi pri nas na spodnjem Štajarskem jih je v Mariboru bilo 21. julija 19 posvečenih. Tudi pri nas pri sv. Pavlu bomo imeli 31. dan t. m. novo mašo, ki jo bodo služili čast. gosp. France Škorjanec, vrli rodoljub. Bog jim daj srečo!

Blaž Winter.

Iz Bučke na Dol. 19. jul. (*Letina. — Korinsky in §. 19. — Davek od zaostalega davka. — Ozir na Trebansko volitev.*) Morda vstrežem bralcem „Novic“ s poročilom o tukajšnji letini, zlasti ker se mi ponuja povoljna prilika, poročati kaj veselega. Žita vse vrste so se obnesla sploh dobro; pojedino gré gledé pezrosti prvo mesto pšenici, potem péri, ječmenu in rži. Prva je na dobro pripravljeni zemlji tako lepa, kakoršna ni bila že več let; rja jej je prizanesla tudi na tistih krajih, kjer jo je navadno strla druga leta. Le lan, čegar seme je zdaten vir za hitro denarno pomoč, obtičal je vsled preobilne moče v zemlji. Ravno tako obeta koruza, krompir, prosó in druga poljščina všečen obnes. Vinske gore nam budé sladke nade na bogat pridelek, kar pa očí najbolj zavzema, to je težko obloženo sadno drevje. Kakor mu je pozimi šibil in lomil veje sneg, tako bi mu jih lomilo zdaj sadje, ako ne bi jih podpirali. Češplje po celi okolici so polne, da je veselje gledati jih. Bog daj, da bi srečno dozorele in mogel si bode hudo stiskani kmet poceliti skeleče rane brezštevilnih svojih potreb, kajti češplje, dobro posušene, a ne v dimu zakajene, zaležejo mu radi svoje včasih prav visoke cene največ.

Govoré ravno o sadji, naj omenim, da mu tukajšnje podnebje jako godi; sadje se odlikuje po raznovrstnosti in žlahnosti, le škoda, da ne donaša ljudém svoji dobroti primerne vrednosti. Naravna prileżnost zemlje nima enake v okolici; pa tudi ne poznam blizo tako vnetega izvedenega in marljivega sadjerejca, kakor so naš že po kmetijski družbi s častno diplomo poslavljeni preč. g. župnik K. Gasprlin. Celi holmec so okrasili s sadunosnimi drevnimi vrtovi; od vsake strani te vpelje na holmec drevored, kojega drevje ti ponuja dišečih jabelk, okusnih, lepotičnih hrušek, ali krasno barvanih, sočnih češpelj. Marsikter kmet zadovoljno vživa žlahni sad z drevesa, ki ga je vcepila njihova spretna roka; sadike iz njihove in šolske drevesnice kinčajo in bodo kinčale kmetiške vrtove kot košata, sadupolna drevesa. Tudi tam v gosti šumi, kjer je bil videti pred nekaj časom životokrepki divjak, omrežen in preprežen z bodečim trnjem in kopinjem, tudi tam kvišku molí ponosna črešnja, košata glava na medvedki vcepljene hruške, na koje pobešenih vejah bingljá zali sad — vabilo in opomin opazovalnim očém. Bog jih živi še mnogo let in jim daj obilo posnemovalcev!

V Krškem imamo okrajnega glavarja grofa Korinskega. Kako se spoštuje pod njegovim glavarstvom znani §. 19., priča mi ravno pred mano ležeči, v aristokratični nemščini pisani listič, s slovenskim tiskom na drugi strani. Da se enako ravná tudi pri obsežnejih dopisih in spisih, gotovo je tako kakor to, da so prejemniki po krvi in jeziku Slovenci. Le redkokrat se vrže ščenetu drobtinica slovenskega kruha, ako ga batina uradniških svaril (?) in opominov ne umiri. Kaj dobro bi došel Dolencem tabor, da bi spihnil s svojim hasnovitim uplivom tisti kurji strah pred namrdanimi uradniškimi in beriškimi obrazi, ki je še zdaj v stanu, davke odrajtovano srce vgnati v hlače.

Pravično nevoljo je izbudilo med kmeti uradno naznanilo, da bodo za naprej tekle obresti (činži) tudi

od zemljiškega davka, kar dozdaj ni bilo. Ako pomislimo, da lahko na prste naštejemo tiste, ki so v stanu davke odrajtovati v predpisanih obrokih, tedaj lahko trdimo, da so davki od zaostalih davkov nova butara za kmete, ki dobé potreben denar le takrat, kedar spravijo svoje pridelke v denar.

Imel sem priliko občevati z volilci Trebanjskega volilnega okraja. Po vsem, kar sem zvedel o tej zadevi, moram reči, da je bila stvar jako zamotana tudi od domače straní; komur je znano jedro vse zmešnjave, ki tičí drugej, nego bi nekteri radi imeli, mora biti vesel, da se je stvar izvršila tako ugodno. Vso stvar vendar vlačiti na dan, zdi se mi jako nespametno, breztaktno, in za narodno stvar škodljivo, vsakako. — Raji hočem povedati, kako so si zoperniki nemčurji prizadevali, zamotano štreno še bolj zmešati. Glavni nemškutarski kandidatje so bili grajščaka Langer in Jombart pa dr. Skedel. Jombart se je že pred volitvijo trudil v narodno kvar glasove razcepiti in za-se pridobiti. Plačal je v ta namen nekim volilcem obilno za jed in pijačo in jim je izročil „pildek", zeleno obrobljen listek z navedenimi imeni. Toda napaseni „nehvaležneži" so ga šmentano dobro izplačali; vsi so dali glasove narodnjakom. Jombartu tedaj damo dobrovoljni svet, naj gré drugikrat glasov kupovat na Francosko, ako se mu sline cedé po poslanstvu. Da on nima volje zastopati koristi naroda, na čegar zemlji si je pridobil bogato imetje, pokazal je óna leta, ko je sedel na levici ljubljanske zbornice. Da se pa drzne še zdaj riniti se na pozorišče ljudskega zástopa — ene najsvetejših dolžnosti — on, čegar cerkveno in politično mišljenje je naravnost nasprotno národnim težnjam, s tem pač kaže — kakor marsikter posilni kandidat hoteč le sebe zastopati — da je pripravljen za 5 gold. plače na dan kopati národnim pravicam jamo pogube. Gospoda Skedel in Langer sta se muzala okoli volilcev na dan volitve, kakor se mili mucek kuharici. Odkrivaje in sladkaje se ubornim volilcem prigovarjala sta jima in glasov beračila prav cigansko. Drug berišk burkljež je šepetal kakor pekljenšček volilcem na ušesa, imajoč nalogo vkrasti jim zaupanje do duhovništva, ki se je — slava vrlim duhovnikom — obilno vdeležilo volitve prav po nasvetu nekega tirolskega lista, ter ovaditi ga zatrjevaje, da si hoče ono priboriti pravico ženiti se, to pa bo zahtevalo več davka itd. Pripovedovali so mi še marsikake bedarije, ki morejo menda ganiti le privržence nemčurske stranke. Čemu bi tedaj še dalje pral umazano perilo, s kterim so hoteli lažnjivi preroki razrušiti zedinjene národne volilce, in ktero jim služi v povoljno sredstvo, da pod krinko „omike" in v imenu „napredka" narodu zapirajo pot do pravega blagora.

R. B.

Iz Preske pri Medvodah 25. julija. — Danes smo pokopali prečastitega našega fajmoštra g. Jurija Tomca, ki je po dolgem bolehanji za vodenico umrl, ko je blizo 40 let zvest delavec bil v nogradu Gospodovem. Naj vrli rodoljub mirno počiva!

Iz Ljubljane. Tudi tukaj se veliko beseduje o tem, kedaj se začnó deželni zbori. Eni so jih zarad vojskinih homatij hoteli imeti že konec tega meseca, drugi jih pričakujejo med 10. in 15. avgustom; tudi ljublj. konštitucijonalci, kakor vsi Nemci, koprnijo po državnem zboru, zato pa jim je treba deželnih zborov, ki naj samo poslance volijo v državno zbornico. Res čudne glave so to! Deželni zbori jim niso druzega nič, kakor volilnice za državni zbor, v kterem zvonec nosi nemška stranka. Kdaj vendar si bojo cislajtanski centralisti iz glave izbili to misel, ki je Avstrijo v dandanašnji prežalostni stan spravila!

— (*Šole ljubljanske*) bodo ta teden vse končane, razen kovaške in živinozdravniške, ki trajajo do oktobra.

— V nedeljo popoldne je bila javna preskušnja rokodelskih učencev v nedeljski Št. Jakobski šoli. V srce nas je zabolelo videti žalostne nasledke od liberalcev hvalisane nove šolske êre, ki je ločila cerkev od šole. Misliti je bilo po takem, da liberalni možje bodo zdaj jako marljivo bèdeli nad šolami, — da bodo priča pri skušnjah itd. Al prisedši v mestno šolo k preskušnji videli nismo niti župana dr. Suppana, niti podžupana Deschmanna, niti kakega šolskega odbornika, kterih nikoli ne pogrešaš pri zborovanji, kedar konštitucijsko društvo jaha političnо guro. Ko bi po stari navadi Št. Jakobška meščana Horak in Vrhovec ne bila preskušinj priča bila, bili bi učitelji z učenci (kterih je v vsem skupaj 110) čisto sami bili. Da bi bil prišel vsaj mestni odbornik Malitsch, ki nikoli dosti besedí nima, kako slabo je odgojena mladež slovenska, in da bi dajal učiteljem dobre nauke, kteri, se vé da bi morali narobe biti onim, po kterih je izrejal lastnega sinčeka svojega.

— Iz Ljubljane se pošilja že veliko sená čez Laško na Francosko.

— (*O Svetčevi tožbi kočevarskega atentata*) piše „Triglav", da je preiskava izročena novomeškemu sodniškemu svetovalcu Tschuberju, o kterem se pripoveduje, da bi vsak dan rad enega Slovenca pozobal, ako bi kosti ne imel. Radovedni smo po takem, kaj bode izid te preiskave. — O preiskavi zastran napada na dr. Srnca in dr. Radaja v Novi vasi na Štajarskem piše „Slov. Gosp.", da je sicer vzeta bistriški sodniji in da doide celjski sodniji, al da zeló počasi napreduje, — „saj je še čas!" — pravi — saj niso bili tepeni Nemci." Treba, da se ob svojem času novomeške in celjske preiskave resno spomnita deželni zbor kranjski in štajarski.

— (*Izlet „Sokola"*) v nedeljo popoldne čez Štepanovas, Hrušče v Velče izvršil se je na veliko radost njemu in pri najlepšen vremenu. Vže na spodnjih Poljanah začeli so se slavoloki, okinčane hiše, streljanje, in tako je bilo po celi poti doli v Velče in nazaj v Ljubljano. V Štepani vasi in v Hruščah pozdravile so vrle domorodkinje „Sokola" s srčnim nagovorom in okinčale zastavo z vencem in cvetlicami. Ko smo se vrnili proti domu, videli smo z bengaličnim ognjem razsvetljen grad gosp. Trpinca na Fužinah in gosp. Val. Krišperja na Studencu; visoko v nebó švigale so rakete, in kresi goreli so na uni strani Ljubljanice. Šentpetersko predmestje odlikovalo se je posebno s tem, da so bila skor vsa oknja razsvetljena. V gostilnici v Velčah pa, kjer smo se ustavili, bila je ljudska veselica v pravem pomenu te besede; na stotine zbrano ljudstvo razveseljevalo se je pod milim nebom pri godbi in plesu; pele so se národne pesmi, možnarji so pokali neprenehoma; bilo je kakor v raji, tako, da prav težko je zapustil „Sokol" prijazni kraj in preprijazno mu ljudstvo. Pokazali so zopet okoličani naši, da kri ni voda, in da jih navdaja živa ljubezen za vse, kar je domače, kar je narodno, toraj jim kličemo s polnim srcem: živeli rodoljubni okoličani ljubljanski! — Nemčurji pa naj premišljujejo, kaj se je godilo lani v Velčah, in kako je bilo letos!

— (*Požarna straža ljubljanska*), z velikim hrupom ustanovljena, se je prvikrat 21. dne t. m. skazovala pri ognji v zgornji Šiški, a se prav slabo skazala. Škoda za drago orodje v tacih rokah! Sam „Tagblatt" njej in čuvaju na gradu daje mnogo opominov; hudo nevoljo pa je izbudil posebno oni fant, ki se je za njenega „komandanta" šopiril, ki pa za to toliko velja kot zajec pri bobnu. Tri poslopja so nagloma pogorela, čeravno ste gasilnica, ki jo ima županija v

zgornji Šiški, in gasilnica Kozlerjeva hitro na pomoč prihiteli in so se domači Šiškarji prav hvalevredno obnašali. Pravijo, da je nekdo nalašč zažgal. — Pri bokalu vina ali piva utegne marsikomu pač veljati požarne straže naslov: „gut Schlauch", pri ognji se je skazal „schlecht Schlauch". Ogenj ni igrača za nemške politične komedije. In da požarne straže druzega niso, kaže „8. nemški Feuerwehrtag", ki je bil slovesno obhajan 17. dne t. m. v Lincu. Ker so se turnarji povsod nekako poskrili, začeli so Feuerwehrerji stopati na oder. Oboji so na parólo nemško „pionirji" matere Germanije.

— (*Valvazorjevo knjigo*: „*Ehre des Herzogthums Krain*"), kdor jo ima popolnoma in prodati želí, naj se oglasí pri „Paul Halm's modernes antiquarisches Bücher-Geschäft in Wien, Babenbergerstrasse, Ecke des Burgring".

— (*Zahvala.*) Za prijazni in sijajni sprejem, kteri se je „Sokolu" pri poslednjem njegovem izletu v nedeljo 24. dan t. m. na vsem potu napravil, zahvaljuje se srčno prebivalcem vseh teh krajev, to je, Štepanove vasí, Hrušice, Bizovika, Sv. Urha, Velčega, Polja, Studenca, Most in Sela, potem prebivalcem Spodnjih Poljan in Št. Peterskega predmestja v Ljubljani, konečno še posebej gosp. Valentinu Krisperju v Zverinjaku in gosp. Fidelu Trpincu na Fužinah

odbor ljubljanskega telovadnega društva „Sokola".

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. 19. dne t. m. je bil zarad francosko-pruskih vojskinih zadev pod predsedstvom cesarjevim posvetovanje ministrov, pri kterem so bili pričujoči grof Beust, grof Andrassy, grof Potocki, podmaršal pl. Kuhn, pl. Lonyay. Sklep posvetovanja je bil ta, da se Avstrija-Ogerska ne vstopi na nobeno stran in tudi ne oboroži, da pa vendar skrbno pazi na vse, kaj se godí krog in krog. — Vendar se sliši, da pri vseh armadnih oddelkih, kjer je zdaj število vojakov še manjše kot ob mirnih časih, se pomnoží to število do števila, kakor je ob času mirú; posebno veljá to od topničarjev. — Današnja „N. fr. Presse" piše, da se Andrassy-u očitajo žive simpatije do Francozov, pa ga zagovarja s tem, da Andrassy presilno ognjenost avstrijskih Nemcev za Prusa mora hladiti z nekoliko nagnjenostjo do Francoza in da v tem se strinja z Beustom in s stranko v cesarjevi hiši.

— Vlada je prepovedala, da čez mejo avstrijsko-ogersko ne smejo niti konji niti puške niti streljivo.

— Dandanašnji tukajšnji časniki pripovedujejo, da deželni zbori se skličejo 16. avgusta in da nekterim se bode predložil poziv, naj se razen volitev poslancev v državni zbor ne lotijo druzih opravil nego najsilnejših, da jih končajo v 2 tednih in se državni zbor more začeti prve dni septembra. Pa že le spet državni zbor, kterega naj bi se vlada ogibala kar najbolj more, saj vidi, da bi sedanji državni zbor ne bil druzega kot postiljon, ki bi Avstrijo peljal v naročje Prusiji!

Iz Francosko-pruskega bojišča. Strašne priprave se delajo od francoske in pruske strani za boj, ki se pa menda ne bode začel popred kot konec tega meseca. Vse, kar se je dozdaj pisalo, bilo je laž in špekulacija; na mejah je počila kaka puška, al to vse bilo je dozdaj le igrača. Časniki trdijo, da jutri (v četrtek) se podá cesar Napoleon sam na bojišče, jutri pa tudi kralj pruski Viljelm, kajti obá vladarja hočeta voditi ali saj spremljati vojsko, ki se bode začela ob reki Rénu, ki mejo dela med Francosko in Nemško. Ni čuda, da iz trdnjav in druzih mest blizo bojišča že vse beží, da si reši vsaj življenje. Boj bode grozovit, kajti Francoz in Prus že komaj brzdata krvoločnost svojo. Kdo bode druzega več pomoril, kdo več končal, težko je naprej povedati. Francoz in Prus obá imata izvrstne vojake; prava vojaška kri pretaka se v njihovih žilah. Francoz in Prus obá imata izvrstno orožje novih znajdeb. Nobena teh držav ni v denarni stiski. Prus ima po številu več vojakov, al Francoz ima ugodnejše železnice, da po njih more na 5 močnih linijah hitro vreči armado v deželo sovražnikovo; vrh tega pa ima francozka armada bolje topničarje in močnejšo pomorsko armado.

Preglejmo zdaj tudi generale, kteri v francosko-pruski vojski zapovedujejo armadama, in videli bomo, da so slavnoznani in skušeni v raznih bojih. V francoski armadi sta Mak-Mahon in Bazaine najimenitnejša. Mak-Mahon bil je zmagavec pri Sebastapolu, za zmago odločilno bilo je tudi njegovo vedenje pri bitki pri Magenti na Laškem (odtod njegov častni naslov „vojvoda Magentski"); ravno tako se je skazal izvrstnega vojskovodja pri Solferinskem boji. Maršal Mak-Mahon ima vse lastnosti samostalnega vojskovodje, kakor jih je zahteval Napoleon I. V sedanji vojski bode stal na čelu centruma francoske armade, ako sam cesar Napoleon ne bode mogel prevzeti višega vodstva. Maršal Bazaine (izgovarjaj Bazên) gotovo najbolj izveden general armade francoske, služil je od začetka ko prost vojak, bil je pričujoč pri vseh bojih v Afriki, v Krimu in na Laškem; podvrgel je tudi vso Mehiko francoski vladi s celó majhno armado, ko pa Francozom ni več kazalo Mehiko posedovati, vmaknil se je iz one nesrečne dežele s francosko armado, da ni trpela nikakoršne zgube. Odhod Bazainov iz Mehike se po pravici primerja onemu v stari zgodovini na veke slavnoznanemu povratku 10.000 Ksenofontovcev. Razen teh posebno glasovitih vojskovodij ima francoska armada še jako veliko druzih prav izvedenih voditeljev; ti-le so: Cousin de Montaubau (izgovarjaj Kusên de Montobo), ki je zmagal v Kini, potem Trochu (izgovarjaj Troki) in Lebrun (izgovarjaj Lebrün), prvaka vojnega načelništva (generalnega štaba), maršal Leboeuf (izgovarjaj Lebef), slavni topničarski vodja in vojni minister, ki bo v sedanji vojski stal na strani cesarja; konečno generale Bourbaki (izgovarjaj Burbaki), Ladmirault (izgovarjaj Ladmirol) in du Faillj (izgovarjaj dü Felji). Tudi stari maršal Baraguaj d' Hilliers (izgovarjaj Barage Hilier) bo zapovedoval enemu oddelku armade, maršal Canrobert (izgovarjaj Kanrober) pa ostane vodja ostale armade v sredini francoske dežele. Tudi osemdeset let stari general Changarnier (izgovarjaj Šangarnie) je prosil vodstva kacega vojnega oddelka, in celó dva kraljeviča orleanske hiše sta se ponudila stopiti v armado, kot prostovoljca; to je pač dosta očitno znamenje gorečega patriotizma na Francoskem. — Al tudi pruski vojskovodji so v enakem dobrem glasu pri armadi, kakor omenjeni francoski generali. Moltke, prvak vojnega načelništva 1866. leta, Vogel pl. Falkensteinski, Steinmetz, Herwarth pl. Bittenfeldski, Fransecki, pruskega kralja naslednik in princ Frederik Karol, vsi ti so bili slavnoznani voditelji v prusko-avstrijski vojski, Manteuffel, Göben in Beyer zmagovali so takrat v južni Nemčiji.

Listnica vredništva. Gosp. Gov: Hvala; pride drugi pot. — Gosp. Fr. Z: „Poziv" le pošljite; pesni ste sicer obširni, vendar črtice „Pohoda kažejo, da utegne mikati tudi manj učenega bralca; dobro došel tedaj!

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.